

SLOVENIJA.

List 51.

torek 26. Grudna

1848.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za pol leta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Povabilo na naročbo

SLOVENIJE

za prihodno leto.

S prihodnim letom bo Slovenija tek svoj v ravno tisti podobi in velikosti zopet od konca pričela.

Slovenija se bo tudi za naprej taistih vodil držala, ktere so v njenim prvem listu napovedane bile; skušala bo namreč z uvodnimi ali podučnimi sostarki čut slovenske narodnosti v oterpnenih srcih buditi, žalostno poloričnost in narodno nemarnost preganjati, zedinjenje vsih Slovincov in zvezo Jugoslarjanov priporočati, in v vsem od Boga in po postavah tudi Slovincam dano enakopravnost zagovarjati; bo razglasovala dogodbe iz raznih slovenskih krajev, operta na rodoljubno pomoč slovenskih pisateljev, in ravno tako vse imenitniši prigodke in naprave pri drugih Slavjanih iz slavjanskih virov, zraven pa tudi kratke novice iz plujih dežel na znanje dajala.

Iz državniiga zbora bo vse važniši sklepe in primerleje oznanovala.

Nepolitiški del bo tudi svojo dozdažno namembo obdržal.

Cena za celo leto po pošti je 8 gold., za pol leta 4 gold. in za ene kvatre 2 gold. Ako se pa iz založnice v Ljubljani jemlje, se plača za celo leto 7 gold., za pol leta 3 gold. in pol, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še pol gold.

Prosimo, de bi se gg. naročniki ob času, saj do konca tekočiga leta oglasili, de bo moč primerno šterilo iztisov berž iz početka odločiti in vsem naročilam zadositi.

Dežele našega cesarstva.

Pred nekterimi mesci smo Slovenci javno tirjali: „Pri nemškemu svezu nečemo biti, naj je kakor hoče.“

Sadaj je pri nas Frankfurtu že odzvonilo. Naj počiva u miru, amen.

Naše cesarstvo mora biti samostalno, od vsake ptuje vlade neodvisno, zato tudi neodvisno od Frankfurta. Cesarstvo se mora vnovič osnovati in medje, granice, avstrijskih dežel se vse drugači napraviti, kakor so bile do sadaj.

U našej državi prebiva pet različnih narodov, namreč: Slaveni, Nemci, Madjari, Rumuni in Italijani, zato mora naše cesarstvo imeti tudi pet različnih, med seboj ravnih, pokrajin, namreč: pokrajino slavensko (Slavio), nemško, madjarsko, rumunsko in italijansko.

Ustavlja je medje, granice, med temi narodi se ne sme gledati na berde, gore, potoke in reke, ne na pisarnice, učilišča, na uradnike in častnike, kteri so več del nemški ali ponemčeni, temoč tu se mora gledati, kteri narod tukaj ali tamo u deželi živi. Za pravilo mora veljati, da, kjer se pridiga ali kersanski nauk u cerkvi derži po slavensko, je dežela slavenska, kjer po nemško, nemška itd. Povsod se dajo sosedni narodi dasti lepo in pravično razločiti, posebno lahko in naravno se bode granica napravila med slovenskimi in nemškimi štajerci in Korošci, in med Slovenci in Italijani, nekaj težje bode to u Vogerskej, kjer se med Magjari u raznih krajih mnogo in to dosti velikih slavenskih in nemških osad znajde.

Vse avstrijske pokrajine in vsi avstrijski narodi vkup se imenujejo avstrijsko cesarstvo, stojo proti ptujem vladam, kakor jedna jedina država in imajo jedno središno vladu (Centralregierung), ktera vpravlja vse kar vse avstrijske narode jednako zadene in kar ima cesarstvo s ptujimi vladami opraviti. Vse narode in pokrajine zadenejo pak inostrane opravila (auswärtige Ange-

legenheiten), penezništvo (Finanzen), vojništvo, in trgovina. Zato bode imelo vse cesarstvo le jedno središno vladu, jeden ustav, jednega popečitelja (ministra) za inostrane opravila, jednega za penezništvo, jednoga za vojništvo in jednega za trgovino. Zbor deržavni (središnji), u kterim morajo vsi narodi cesarstva namestjeni biti, bode naredjal samo zakone (postave) glede na inostrane opravila, na penezništvo, vojništvo in trgovino — presvetli cesar jih bode potverdoval in ti popečitelji bode celemu cesarstvu odgovorni, da po tih zakonih vladajo.

U vsih drugih rečeh mora pak imeti vsaki narod po sebi svojo vlastno narodovo vladu, da mora doma tako oberniti, kakor mu naj bolje kaže. To se imenuje svezna deržava svobodnih narodov. Narodi so svobodni, med seboj ravni jednaki, pa vendar po središnej vladi u jedno cesarstvo svezani. Le samo po takej svezi svobodnih narodov (Foederation) je mogoče naše cesarstvo, sostoječe iz več narodov, krepko, močno in srečno vstanoviti. Kdor bi hotel vse narode po ravno tistim kopitu, po centralizaciji, vladati, bi vse narode in vso deržavo u naj veči zadergo in stisko zavozil. Vsaki narod ima nekake druge, njemu vlastne potrebe in želje, ako bi vlada jednemu ustregla, bi lahko drugega razžalila, in ako bi popečitelji bili sami angelci iz nebes, bi ne mogli raznim narodam zajedno po volji storiti. Vedno bi med narodi nekaj kuhalo, sadaj bi mislil jeden, sadaj drugi, da je u tem ali u drugim zanemaren; prepira med njimi bi ne bilo konca ne kraja in vrelo bi med njimi dotle, da bi prišlo do kervavega boja. Kaj takega mora pa le naj veči sovražnik našega cesarstva želeli. Ako je pa vsaki narod svoboden u svojih narodovih opravilih, bode tudi vsaki zadovoljen, ker bode mogel vse tako oberniti, kakor se mu bode zdelo, vsa nevolja in prepir med narodi našega cesarstva bode ta henjala.

Kako bode Nemci, Madjari, Rumuni in tako dalje svoje narode stvari osnovali, u to se mi Slaveni mešati nečemo, temoč mi hočemo poskerbeti, kako bi se naše slaven-

ske stvari naj prikladneje in vsem Slovincam naj koristneje osnovati dale.

U našem cesarstvu živi 8 slavenskih plemen, namreč: 1. Slovenci, 2. Dalmatinsko-Horvaško-Slavonci, 4. Serblji, 4. Čehovi, 5. Moravani, 6. Slovaki, 7. Poljaki, 8. Rusini.

Ako hočemo srečo našiga naroda čversto in tverdo sozidati, morajo se vsa slavenska plemena u našem cesarstvu dveh pravil deržati, namreč:

Vsa plemena slavenska v našem cesarstvu so samo jedno jedini slavenski narod;

Vsako slavenska pleme u našim cesarstvu je svobodno, ostalim jednako.

Vsi Slaveni našiga cesarstva moramo veljati pred našo vladu in pred ostalimi narodi naše deržave samo za jeden jedini narod, imajoči 18 milionov duš, in ne smemo nikadar stati razdrobleni vsako pleme posebej, kakor osem smešnih slavenskih narodičev, imajočih po 4 po tri milione duš, ali še manje. Zadosti smo že preterpeli nesreč zavoljo svoje razdelenosti in nesloge (Zwitracht), tisuč (tavžent) let smo bili razkropljeni in razdrobljeni in nam ni bilo mogoče zjediniti se; naj iskrenejša želja vlastencov in razsvetlenih domorodcev je bila, da bi se naša plemena bratinsko složila in sdružila; ravno sadaj imamo naj lepšo priložnost, se po bratinsko združiti u jeden velik in mogočen narod, sadaj je srečna doba da se zjedini, sadaj je pri-sejalo svetlo sončice pred naša vrata, ne zamudimo zlatega vremena, sam Bog ve, ako našemu narodu u prihodnih tisuč letih spet taka priložnost dojde.

Vsako slavensko pleme u našem cesarstvu mora biti svobodno, ostalim jednako, jim ravno. Nobeno pleme se ne sme nad druge povzdigvati, ne sme skušati nad drugimi gospodovati, vsa slavenska plemena naj imajo med seboj jednake pravice in jednake dolžnosti. Ako se to zgodi, bode vsako pleme zadovoljno in bode s veseljem k bratinskej zlogi pristopilo, ljuhezin medsebojna bode lepo cvetela, ker se bodedo vsi kakor dobri so-

sedi, kakor pravi brati ljubili in se podpirali k sreči obče. Zato je verlo koristno za zlogo slavensko, da dobe Rusini svoje posebno opravišništvo (Verwaltung) in Poljaki tudi svoje posebno, da se ne bode moglo jedno pleme čez drugo pritožiti, da hoče gospodariti. Naj upijejo nekteri nad tem, kakor hočejo: „Kar je prav, je tudi Bogu drago in milo!“ S tem se bode naj ložeje potolažil vsaki prepir med tema dvema plemenoma. Kakor hitro bi se pak hotelo nekakovo pleme čez druge povzdigovati in jim ukazovati, bi se nevolja, razdraženost in nesloga pri tej priči porodila.

Vsako slavensko pleme naj je u svojih domačih opravih svobodno, to se pravi:

Naj ima svoj domači shod (Landtag), na katerim naj se posvetuje od svojih potreb, naj sostavi svoje želje glede svojega plemena in glede cele avstrijske Slavie, naj ima svojega narodovega upravitelja, kakor bi rekel: poglavarja, Landshauptmana ali guvernera: naj ima svojega narodovega vojvoda, kakor bi rekel: Komandirender-a. Za takega upravitelja so se letos izbrali Serbli svetejšega patriarha Josefa Rajačića, za narodovega vojvoda g. Šuplikac-Viteza, Horvati pak svetlega bana Jelačića.

Ali bi to ne bilo pravično in vsim plemenom koristno?

Vsa plemena vkup morajo vendar biti trdno svezana u jeden jedini slavenski narod, to se pravi:

Naj se ustanovi vse to, kar bi razna plemena trdno u jeden jedini narod vezalo; naj potrebnejši je slavenski zbor (slawischer National-Landtag) blizo tako osnovan, kakor letošnji u Pragu, na kateri bi vsako slavensko pleme poslalo porazmerno poslanikov. Na tem zboru bi vsako pleme svoje potrebe in svoje želje razodelo. Tudi bi se moralo ustanoviti jedno vseslavensko opravišništvo (Verwaltung), u katerim bi vsako pleme svoje ljudi imelo in ktero bi, kakor slavenski zbor, vse upravljalo, kar ves slavenski narod zadene, in vse karkoli bi nekako pleme imelo s vlado ali s drugim kakim narodom avstrijskim opravi.

Iz tega se že vidi, da mi Slaveni hočemo vse drugači svoj narod združiti, kakor frankfurtisti Nemci svoj „einiges Deutschland.“ Oni so hoteli razna plemena in še Slavene siloj k jedinosti ino „s ojstrim mečem“ k ljubezni in k slogi prisiliti, oni so hoteli pojedinim nemskim plemenam in vladam naj imenitnejše pravice odvzeti in nekakej namišlenej Nemčii privlastiti. Ali je čuda, da se je takemu napčenemu in krivičnemu zjedinovanju vsaki pameten človek protivil? Ali je čuda, da se je sirotam Nemcam vsa njihova jedinost pod rokami zmelala? — Mi Slovenci pa k našej zlogi nikogar ne silimo, temoč samo prijateljsko vsa slavenska plemena vabimo k bratinskemu zvezu in združenju, k zlogi vsim koristnej. Mi ne mislimo nobednemu plemenu nobedne dosadanje pravice oduzeti, Bog obvari! temoč mi se želimo le združiti in složiti, da bi si vse pravice vzajemno potverdili, jih pomnožili in povečali. To je po bratinsko, to je pravično, koristno in ljubeznivo! Zato se pa tudi tvrdo nadamo, da se bodo, ako Bog da in sreča junaška, skoro vsi avstrijski Slaveni složili in združili u jeden jedini narod slavenski, sostoječi iz vsem svobodnih in zložnih plemen.

Vsako pleme bi bilo ostalim ravno, bi bilo svobodno — samo da bi ne smelo u tem, kar vsa plemena zadene, samo posebej in jednostrano delati; da bi ne smelo ono samo s vlado in s ostalimi narodi naše države poslovati, in u obče da bi ne smelo nič u škodo slavenstvu obračati. S tem se pa nobednemu plemenu nobedna pravica ne krati — temoč to je le vsakemu u velik dobiček. Ako bi pojedin plemen nekaj pozelelo, bi se mu lahko odreklo; ako bi se jedno samo sovražniku še tako junaško zoperstavilo in branilo, bi vendar ložeje se premagalo — ako se pa za vsako

pleme ves narod oglasi in se za njega potegne, zadobi s tem vsako pleme tako važnost in moč, kakoršno ima ves slavenski narod naše države.

Ali bi ne bilo vsim Slavencam na vse strani koristno ako bi se tako po bratinsko združili?

Vsako slavensko pleme mora gledati, da se zloži s vsimi Slaveni našega cesarstva, pa ne samo s jednim ali drugim, postavim: Slovenci samo s Horvati, ali Čehovi samo s Moravani in Slovaki, temoč vsako pleme naj spozna celo avstrijsko Slavio za svojo domovino. Ložeje se složiti pleme s vsim narodom, kakor s jednim jednim plemenom. Med dvema plemenoma se lahko porodi nekako neporazumljenje; in tadaj se njema lahko ogreni in zgnjusi vsa sloga, uzajemnost in sdružovanje: ako si pa jedno pleme prizadeva složiti se s vsim narodom, ga nič ne moti, ako ravno jedno pleme morebiti malo po nebratinsko se skaže!

Blizo tako, kakor je tukaj razloženo tudi naša ustavna vlada misli. Knez Švarcenberg, predsednik popečiteljstva (ministerstva), je u svojem govoru pred državnim sborom 27. Novembra letas blizo to obljubil, kar mi želimo, namreč: da se bode resnično in odkrito ustavna vlada upeljala, — da zakone (postave) bodo vladar in namestniki narodovi ukup izdajali — da se bodo vsim narodom jednake pravice dodelile, — da bodo vsi državljani pred zakonom (postavi) jednaki — da se bode u državnih stvarih vse javno in očitno poslovalo — da se bodo občine svobodno ustrojile — da se bodo razne dežele u vsih domačih sadevah same svobodno upravljale — in da se bode središnja oblast (Centralgewalt) krepko utemeljila.

Predragi vlastenci in domorođci! glejte! po čemur smo dolgo časa hrepeneli, to nam je sadaj vlada očitno in javno obljubila u djanje upeljati — naše naj iskrenejše želje in prizadevanje vlade se u tem soglasijo, — vsi vlado podpirajmo, da se vse to, kar je obljubeno, u djanje upelja, vsaki na svojem mestu, vsaki po svojej moči in priložnosti, radi se od teh reči pogovarjajmo, in pišemo, naj svet zna, da iz serca radi vlado podpiramo u vsim, kar je k sreči našega naroda in cele države, kakor pravi iskreni vlastenci!

Matia Majer.

Deržavni zbor.

Seja 18. Grudna. Opravični red (Geschäftsordnung) je še zmiram na versti.

Minister Stadion je odgovoril dalmatinskim peslancam zastran Jelačića, rekoč: S to volitvijo Jelačića za poglavarja Dalmacije se njeni samovladnosti škodovati ni mislilo, vendar jo mora ministerstvo odkritoserčno povedati, de se je ministerstvo pri ti volitvi na prevagljivi slavjanski živelj v Dalmaciji (po drugih časopisih: v Istrii in Dalmaciji) ozerlo.

Poslanec Hainerl je omenil žalostniga stanu deželskih učiteljev, za ktere bi imela država in ne občina skrbeti, ter je vprašal ministra, ako misli že zdaj, preden se ustava dogotovi, v ti reči kaj pomagati.

V seji 19. in 20. Grudna se je opravični red enkrat do konca dognal in 21. se je imelo pričetni posvetovanje zastran podstavnih pravic (Grundrechte).

20. je bil tudi novi predsednik izbran, in sicer Štrobah z 166 glasi, Smolka jih je le 157 imel; volilo se je trikrat; pervikrat je imel Smolka nekoliko glasov več.

Za perviga namestnika je izvoljen Doblhoff; za drugiga Hasselvander.

V seji 21. t. m. je bil predlog komisije za denarstvo prijet, tode namesto 50 miljo-

nov se je ministerstvu dovoljilo vendar 80 milijonov na posodo vzeti. Za sednike so izvoljeni Ambrož, Jelen, Goldmark in Šercer.

Austrijsko Cesarstvo.

Hervaska in slavenska dežela.

Zagrebske h. sl. d. novine prineso žalostno novico, de je mladi ilirski pesnik „Pervencov“, oficir Peter Preradović, na Laškem v boju padel. Tudi na Laškem med gromenjem štukov je pisal izversno gledišno delo „Marko Kraljevič“, ali nemila smert ga je pred vzela, kakor je delo doveršil. —

Zora dalmatinska oznani z velikim veseljem, de je Jelačić ban za poglavarja Dalmacije izvoljen ter reče: Oj dalmatinci od hervaskiga plemena! radujte se in veselite se! Ako vas zdaj zorna svitloba ne osreči in ne izbudi, ste globoko zaspali. Na noge bratje, pozdravite noviga svojiga poglavarja Jožefa Jelačića. Vsaka občina naj se sbere, in pišmo napiše in na-nj podpiše, ter pošlje temu častitimu banu, de bo vedil in se prepričal, de ga ljubite in de ga težko čakate. Tako spoštujejo verli narodi svoje starešine. Ne dajte se zapeljati šuntarjem, neverujte dražnikam, ki bi radi most naslonili od dalmatinskiga brega do Jakina! ampak poslušajte cesarja in njegoviga namestnika, in branite svojo hervasko narodnost. Tje se ozrite k svojimu rodu. Zajči korak nas loči od Bosne in Hercegovine, in tudi drugi cesarski Slavjani se bratovsko združujejo in nas vabimo. Ponosna terdnjava slavjanska se zida, ktere ne bo mogel tudi vrag s svojo rogato četo razvaliti. Pred se bo morje vzdignilo in celo Dalmacijo potopilo, kakor de bi jo ptujci zadobili.

Božja sodba je, de se vlaščina prežene. —

Iz Zagreba. Naš sv. ban je poslal sledeče pismo vladiku Černogorskemu:

Sveti vladika!

Odkar sim Vam zadnjikrat pisal — zahvalijoč se Vam za bratovsko ponudbo pomoči in podpore, so se velike in važne premembe v našimu cesarstvu dogodile. —

Bivši cesar in gospodar naš, Ferdinand I. se je ločil dne 2. t. m. v svojim stolnim mestu Holomucu od prestola in krone, in jo je izročil svojimu mladimu bratanu (sinovcu), prejasnimu nadvojvodi Francu Jožefu, sinu nadvojvoda Franca Karla, ki se je tudi za se in v svojim imenu odrekel krone in dedšine.

Nj. Veličanstvo novi naš cesar in gospodar, Franc Jožef I. je blagovolil z lastno-ročnim svojim pismom od 2. t. m. imenovati in postaviti mene za civilniga in militarniga poglavarja od Dalmacije, kakor tudi primorskiga mesta Reke in njegoviga okrožja.

Z velikim veseljem hitim to moje imenovanje Vam, sveti gospodar, na znanje dati, ker vem in sim prepričan, de Vam bo to povoljna novica, kakor je tudi za me povoljna prilika (priložnost), ponuditi in podati Vam roko ne samo kot žlahtnik po jeziku in plemenu, ampak tudi zdaj kot narbližnji sosed po poklicu in službenim postavljenju.

Jez nič bolj ne želim, kakor de bo to naše prijateljstvo in sedajno sosedstvo, po kterim stopimo v ožeji zavezo, — bode steber miru in zloge med sosednima sesterskima deželama: Dalmacio in Černo goro, ter de pa iskreniga prijateljstva našiga ovije tudi zemlje in narode, kterim naj je na čelo posadila osoda in previdnost božja.

Ne dvomim, Sveti Gospodar, ako sodim po dozajni Vaši bratovski ljubezni, ki ste jo mi skazali, — de boste tudi Vi v tem duhu in z taisto željo pozdravili novo in bližji sosedstvo naj.

Prejemite z junaškim Vašim narodom vred od mene — kot Dalmatinskiga poglavarja — serčni pozdrav, in dovoljite mi, de se pišem

z visokim spoštovanjem Vaše Svetosti pokorni služabnik in zvesti prijatelj

Jelačić s./r.,
ban.

Zagreb 19. Grudna. Serbski glasnik (Kurir), ki je šel predvčeršnjem skozi naše mesto na Dunaj, je prinesel novico, da je Moric Perčel, dozdejni velitelj podravske madjarske armade, v Petrovaradin prišel, da bi tam velitelstvo terdnjave in vojske prevzel. Terno, po naravi in umetnosti nepremagljivo postavljeno pri Karlovcih mu je nar bolj tern v peti.

Poljni podmaršal Blagojevič je od Madjarov mende vjet in bo gotovo pred vojniško sodbo djan. Madjari ljubijo izdajstvo, pa sovražijo izdajavce.

Česka dežela.

Iz Prage. Ako smo za nekaj časa tudi nekoliko manj delali, dobivamo pa v zadnji dobi zopet več moči in deležnost pri očitnih zadevah. Sicer ni to delanje in koračenje, ampak težkopersno gledanje na narbljži dobo, v kateri se jima naša prihodnost odkriti.

Vse stopinje vlade na to kažejo, da bi se prenapeto gibanje, ki se je cele Evrope lotilo, potlačilo, in drugih sredstev, kot vojaško moč. Ali izid je še v božjih rokah. Znano je že bravam, kako dalje p. r. pri nas nupuh vojniški sega, da hoče mestno stražnico za se z tem groženjem, da ako v desetih dneh izpraznena ne bo, vojašnja vendar va-njo stopiti misli. Mestni svetovavci so se sicer vredno zoperstavili tejsamovoljnosti in so podali krepko pritožbo zastran tega. Težko čakamo na odgovor, in ako se bo vojašnja z močjo v stražnico zagnala. Svetvamo meščanam se v nikakoršni prepir ne vtikvati. Vkaz ministerstva, da se morajo demokratiške in delavske družtva odpraviti je podal našim sovražnikom priložnost raznašati okoli, da bo tudi Lipa slovanska razgnana. Ali, to je prazna skerb, zakaj mestni svetovavci so se prav pohvalno izustili zastran delanja in namena Lipe, kateri je sosebno naroden; in to se tudi zato zgoditi ne more, ker bi Lipa še zmiram saj z podučivnimi spisi poglavitni namen, izobrazenje českega ljudstva, doseči zamogla. Tode tako černo si to misliti ne smemo, zakaj ako se Lipa podere, se morajo vse družtva odpraviti, se mora ustava odvzeti. To se pa zgodilo ne bo.

Ravno tako se je raznesla povest, da bo akademjsko kardelo razpušeno; eni so že rekli, da je že primerni dokaz pri deželni poglavarstvu, ali na vprašanje študentovskega odbora ni bilo poterjeno. (Lipa Slov.)

Ogerska dežela.

Po tretjim uradnim oznanilu od ogerske vojske je knez Vindišgrec 18. t. m. ob 3 popoldne z drugim oddelam armade čez Stampfen v mesto Prešporek, ktero je bil sovražnik čisto zapustil, stopil. Tisti dan je imel Vindišgrec glavno staniše v Karlburgu.

Ravno tako je bilo tisti dan (18.) mesto Wieselburg po hudim boju premagano in vzeto od perviga oddelka pod vodstvom nj. s. bana Jelačića.

Njegovo Veličanstvo Cesar Franc Jožef je z razglasam od 2. Grudna poprejšne razglase cesarja Ferdinanda zastran ogerske dežele, zlasti pa razglas od 6. in 7. Listopada poterdil in Vindišgreca pooblastil, mir in red na Ogorskem zopet ustanoviti, naj stane, kolikor hoče.

Mesto Prešpork (Požun) in cela županija je v stan obsede in pod vojaško postavo djana, nagla sodba oznanjena, vse orožje se pobera, družtva se zapirajo, vsaka zaveza z puntarsko buda-peštansko vlado je prepovedana, vsi ptujci so pregnani.

* Cela Sedmigraska dežela je ravno tako od polniga podmaršala Puchnerja pod vojaški zakon postavljena. Vse državne denarnice so pod brambo vojakov in narodnih straž djane.

20. t. m. je bil pri Altenburgu tabor narejen, da bi se vtrudeni vojaki dva dni nekoliko opočili. Košut, kot pravijo, se je iz Pešta v Banat vmaknil, da jo bo ložej odnesil; drugi pa terdijo, da je še v Budapešti.

C. kr. povelje, s katerim se poterdi sv. patriarh in vojvoda serbski:

Mi Franc Jožef prvi itd. Zvesti in hrabri naš narod serbski, se je izkazal slavno vsigdar z vdanostjo k Našim cesarskim dvoru, in z junaskim oporam zoper vsakiga sovražnika prestola in držav Naših.

V znamenje priznanja teh zaslug, in posebne cesarske Naše milosti in skerbi, smo sklenili, da se zavoljo zagotovljenja in napredovanja serbske narodnosti, visoka cerkvena dostojnost (Würde) patriarhska zopet, kakor je v prvih časih bila, in sicer v zavezi z nadškofovsko stolico karlovaško, ustanovi, in dajemo ime in dostojnost patriarhsko Našimu ljubeznivemu in vernemu nadškofu karlovaškemu Jožefu Rajačiču.

Sklenili smo tudi volitev Našiga generalmajora Štefana Šupljikaca Vitezkega za vojvoda naroda serbskega, z poverenjem te zgodovinske dostojnosti, poteriditi.

Z poverenjem teh visokih vrednost duhovske in svetovne verste je Naša cesarska namemba in volja, zvestimu našimu narodu serbskemu poročstvo dati, za osnovo narodniga, njih željam primerniga znotrajniga opravištva.

Kakor se pa mir poverne, bo ena izmed prvih in nar terdnih skerb Našiga očetovskega serca, znotrajno narodno opravištvo, na podlagi enakosti vsih Narodov ustanoviti in vterditi.

Dano v našim kr. gl. mestu Holomucu dne 3/15 Grudna 1848.

Franc Jožef s./r.

Stadion s./r.

Austrijska dežela.

(K.) 19. Grudna na Dunaju. Iz pisma, ki sim ga ravno iz Kromeriza od rodoljubniga solvenskega poslanca prijel, zamorem naslednje od deržavniga zbora in od prigodkov v Kromerizu na znanje dati, in se besed poslancovih poslužim:

„Ustanovljenje slavyanskiga družtva, ki okoli 120 udov šteje, Vam je že znano. Pod to bandero so se tudi Fluk, Ambrož in zlopovestni Smrekar podali. Znabiti, da sta se zadnja dva spreobrnila; Ambrož se je pritožil čez napad v domačih časopisih; in kakor kaže je v resnično z Slavjani potegnil; Smrekarju, če tudi je očitno in zlasti v „Cillier Zeitung“ se za zvestiga priverženca bana Jelačića napovedal, vendar nihče prav vere ne da. Tudi nekatere druge ude je slavyansko družtvo levici odtegnilo. Trije krajski kmetje pa Grašič, Stercin in Sever ostanejo stanovitno abotni, nezaupni in po navadi dreveno z levico glasujejo, in so se, kakor je podoba, gospodarstvu zlopovestniga in zvestim Austrijancam sovražniga nemcona, kmeta Kajetana Nagele, ki je z Miklam vred velik spoštovavec zadnje levice, nekoliko vdali.

14. t. m. so bile serbskim poslancem Stratiroviču, Obrenoviču in Šupljikacu od 90 Slavjanov, med katerimi je bil iz Dalmacije Petranovič in iz primorja Černe in več drugih iz slovenskih krajev, vesele gostije z slavyanskim petjem, muziko in slavyanskimi zdravicami napravljene.

Ni dolgo, kar sim zvedil, da so Slovenija in Novice tudi v Istrijo dohajati jela, naj se domorodci ondotni potegnejo, da se ta dva časopisa bolj razširita, naj se peklenskim naklepam Lahov zoperstavijo; naj ljudstvu raz-

lože, da so po veliki nesreči v Istrii trije Slovencam in vsem Austrijancam iz cele duše sovražni poslanci, ki so pri nesrečnih dogodbah mesca Kozoperska peklensko veselje imeli, izvoljeni bili.

To so rodoljubne in odkritoserčne besede praviga poslanca, o de bi vsi naši poslanci na sedajnim zboru tako mislili in po takim svetu ravnali! Ali bodo poslanci Grašič, Stercin in Sever se še svetov tacihi poštenih mož ogibali, in rajši proti svoji lastni domovini se napejali.

Pač ste bili nesrečni, ljubi krajski volivci, da ste takim ljudem svojo srečo izročili; res je sicer, da, če Bog da, njih nemumno ravnanje in protinarodno obnašanje overljalo ne bo, ker so še drugi pošteti, rodoljubni poslanci na zboru, — ker se bodo zlasti Čehi živo za Slavjanstvo potegnili, in kar bo za Slavjanstvo pridobljeno, bo tudi Slovencam v korist prišlo; — ali vendar mora vsakiga Slovenca sram biti, če pomisli, da se iz njegove domovine take baže ljudje pošljejo, postave delat, cesarstvo vravnat.

Naj besede tega častivredniga poslanca zastran Istrije pri domorodcih, zlasti pri Terzaškem slavyanskim družtvu na rodovitne tla padejo. Ali bi tolika večina naših slovenskih bratov imela poželjenju Lahov za res prepušena biti? O nikoli. Močno me tolaži v ti reči, da sim pri ministerstvu za kupčijo in teržtvo, kterimu je tudi statistiška pisarnica pridjana, zvedil, da se natančni narodopisni pregledi napravljajo, in ne morem opustiti tu opombe, da sim tudi jez poklican bil v imenovano pisarnico, primeriti moje od slovenskih rodoljubov mi prijateljsko izročene spise uradnim pregledam in popraviti jih. Našel sim tam vsako vas natanjko zaznamvano, in kako nareče de se tam govori, in cela Istrija, Goričko okrožje in Terzaška okolica so razun nekterih malih jezičnih otokov kot slavyanska zemlja zaznamvane; ostanejo tedej slavyanske.

Ptuje dežele.

Pruska. Lutheranskiga racionalista Vislicena so zaperli v Halberstatu. Nekdajni nemško-katolški prerok Dowiat je zavolj puntanja obsojen za 6 let v ječo na terdnjavi. V Memelu je puntarska derhal 4. dan t. m. veliko ljudi in robe z razsajenjem poškodovala. Zavolj hudodela v Roseni ki smo ga zadnjič naznanili, je nekaj tamkejsne soseske v obsedni stan prišlo.

Frankobrod. Trije Austrijanci so z nemške službe šli: Šmerling minister notrajnih oprav, Würth državni tajnik, in Andrian poročnik nemške vlade v Londonu. Namesto Šmerlinga je Gagern minister postal, ki misli Austrijo iz nemške zveze pustiti.

Hamburg. Deržavni zbor za napravo nove hamburske ustave se je pričel.

Bavarska. Se sliši, da Bavarska in Hanoverska dežela posebno zvezo z nekterim drugim nemškim deželam vprek frankobrodski napraviti skušata. V Monakovimu so šivarškiga pomagača zavolj izdajanja skrivniga puntarskega časopisa zaperli.

Laška. Radecki mnogo pohvalnih pisem dobiva iz papeževih dežel, in nekaj bogatih družin ga je naprosilo, da bi se smele v Milan pod njegovo varstvo podati. Na Rimskim se vojska pripravlja med prijatli papeža (z vojskvodam Zucchi) in med puntarskim ministram. Zlo se v Rimu od naprave republike govori. V Genovi je bil punt z velikim upitjem, alj brez moritve.

Francoska. Vojaki, ki so bili namenjeni papežu v pomoč priti, so v Marseillu iz bark zopet na suho stopili. Kone volitve noviga vladarja republike se nismo zvedli, alj dozdej je več ko pol volivcov za Louis Bonaparta. Se bere, da je general Kavenjak, v tem oziru rekel: „Dostikrat je kaki vojvoda že vojsko za volj zvijač in podplačevanja zgubil.“

Nepolitiški del.

Ferdinand II. in Ferdinand I.

Odstop našiga bivšiga vladarja od vladarstva je že sama na sebi, zlasti pak v naslednjih svojih reč zlo imenitna, in vender, de si je iznenada se dogodila; je malo občinstvo zadela in obudila, kakor de bi se le od nepomenljive mene v državni vravnavi govorilo. Res je sicer, de so poslednje strašne in stanovito se ponavljajoče kervave dogodbe v našim cesarstvu misli vsih njegovih prebivavcov tako zavzele, de njih podoba, ki se se vedno pred našimi očmi obrača, vse prikazke blišče slave zatemni, naj se tudi pod obilnookinčanim nebam cesarskiga prestola razkrivajo.

K takošni nemarnosti pa z ktero je občinstvo novico od te imenitne mene sprijelo, je pripomogla še več ta okoljšina, da sedajna osoda Avstrije v resnici in v djanju ni toliko v roki vladarja samiga, kakor tega, kterimu je polno pooblastenje dano, je vravnati in v red spraviti. Zakaj v takih okoljšinah se je sploh mislilo: kaj pa leži na tem, naj sedi na prestolu (tronu) ta ali uni, ako poglavitni vladika, ki ima v ti dobi narveči moč na državne zadeve, iz vojniških postav pride, ktere se ne delajo na svetlim prestolu, ampak na kervavim bojišu.

Desi se obžalovati mora, de je vlada tega poslednjiga sredstva se poslužiti prisiljena bila, vender to vzrok ni, de bi zato mena v osebi našiga vladarja ne bila v mnogim oziru imenitna dogodba, ktera zasluži godno premišljevanje vseh mislijočih državljanov.

Nočemo tu se v nobeno rzsodbo vsakterih nasledkov, ki iz te mene priti vtegnejo, spuštati; samo na to opomniti moramo, kako mora globokejši prevdarik tega prigodka ganiti vsakiga gorečiga Čeha, ako pomislite se z tem odstopijočim vladarjem konca tistih cesarjev, kteri so od pada českiga naroda do drugiga vstanja čez-nj gospodarili. In tu se mu vsili misel, kako velik razloček nam zgodovina kaže med prvim in poslednjim vladarjem te dobe, namreč med Ferdinandom II. ki je naš narod pogubil bil, in med Ferdinandom I. ki ga je zopet obudil. Dvesto in dvajset let je med tem preteklo, odkar je bila osoda našiga naroda vedno tista, enako žalostna, ker glasu svojiga kot narod povzdigniti ni mogel. Še le za vladarstva tega kralja je prišla doba odkupljenja iz nevedniga hlapčevstva, ko je storjen konec zdihovanju in ječanju pod vzlečim jarmam ptujšine. Kakšen razloček je med letam 1620 in 1848! Tam je bilo slišati poslednje hropenje v boju na Beli Gori vbitih, hrup pobegencov iz domovine, vpitje in plakanje pregnanih; rabeljnovi vdarci na morišu obsojenih zvestih Čehov; zde pa nasproti se je oglašil izbujen čut njihovih potemkov, ukajočih v stari Pragi in po široki domovini zavoljo premage svobode in obudenja českiga naroda iz stoletniga spanja.

In vender taista rodovina, taisti dom Habsburgski je bil ta, ki je tako razločna vladarja našimu narodu dal. Ali ne moramo vsi zavpiti besede staročeske pesmi: „tak se časi meni, tak tento svet beži!“

Taisti duh svobode politiške in dušne, zlasti pa svobode vere, kteri je zdaj vse evropske narode prešinil, je bil že takrat od petnajstiga do sedemnajstiga stoletja jel veti na naš česki narod, kteri je takrat v politiškim in dušnim izobraženju skorj vse druge narode presegel. Od husitskih vojsk, ko se je popolnoma samiga sebe zavedel, je merilo prizadevanje našiga naroda proti tlačanju ptujih zlahtnikov: z eno besedo, že takrat je šlo za demokracijo.

Ali nemško boljarstvo (zlahtniki) je bilo takrat v nemškem kraljestvu dobro vkoreninjeno in se je z vso močjo vpiralo temu prizadevanju in mu je v osebi cesarjevi vso silo zoperstavljalo. Odtod je moč razjasniti si, kje de je cesar Sigmund toliko moči proti Čeham nabral, ko je križaska vojska ljudi iz cele Nemčije posnela, on pa vender z enakim ognjem Husite kot puntarje in odpadnike dervil, če prav se mu je le z obujenjem razperti je med Čehi jih vkrotiti na zadnje vdalo. Vender ta boj med slavjansko svobodo in nemškim feudalizmom še takrat dokončan ni bil, temuč kolikor je v zvušnjim življenju opešal, tolikor več je v duhu vladal, sosebno kadar se je poglavitna delavnost naroda obrnila k tihimu ali močnimu djanju imenitnih „Bratov Českich“, in kadar je nova reformacija na Nemškem in na Českem novi ogenj vnela. Vladarji takratni, kot cesar Ferdinand I. niso se mogli posilno to svobodno gibanje potlačiti, ker so se pomoči stanov nekaj k vravnavi znotrajnih državnih

homatij, nekaj proti Turkam, ki so celimu kristjanstvu pogubo grozili, še veliko potrebovali; marveč so za tega voljo prisiljeni bili svobodo vere zagotoviti. Na to se je po odpravi poprejšnih zadržkov cela moč nemških cesarjev obrnila k vkrotanju Čehov, in pripravno priložnost za to jim je tridesetletna vojska dala.

Vsiljenje Ferdinanda II. za českiga kralja ki je od deželnih stanov z glasovanjem izvoljen biti mogel, je dalo vzrok k razperti med stranko pod Jedno in pod Obojno (podobo), ki se je v hudo vojsko spremenila.

Nar močnejši knezi nemški so že zdavno redili ogenj sovražstva proti Čeham v svojih persih, kot vojvoda Bavorski, in so čakali le na priložnost, bojo ljubne Čeha vkrotiti.

Tako se je zgodilo, in sosebno zavoljo nezložnosti in politiške nevednosti stanov, ki so si nevedniga Bedriha V. za kralja izvolili, de je bila česka stranka premagana in moč narodova za dolgo časa zlomljena. De pa po osodni bitvi Belogorski Ferdinand II. z premago še zadovoljen ni bil ampak čeli narod bi rekel vničiti in ob glavo djati skušal, de je narimenitnišji njega može odpravil in jedro naroda iz domovine pregnal, tega je bila narveč kriva prenapeta gorečnost vere, kakor tudi jeza nemških cesarjev zoper Čeha, kakor tudi v plemenu osojeno sovražstvo Nemcev proti Slavjanam.

Jezuiti, ki so takrat čes vse kristjanske vladarje gospodarili in sosebno Čeha ko ognjišče krivoverstva sovražili, so bili Ferdinanda tako opletli, de je njih volja čez nje on pa po njih volji čez Čeha gospodaril. Ni popisati noč grozovitosti, ki so se takrat nad našim narodom godile!

Od te dobe je bila naša domovina prenapolnena z ptujim plemenom, ki je vse te duhovne in telesne bremena na naš narod zvalilo, pod kterimi je do letašnjiga leta ječal.

Pervi nasledniki tega zatiravca našiga naroda niso poboljšali tega žalostniga stanu njegoviga.

Kar je vedniga spomina cesar Jožef II. ko krepki vladar in zlahtni prijatelj ljudstva za narod naš storil, je sicer k zboljšanju državljanskiga stanu in omikanosti v veri dosti primoglo; ali za res naroda povzdignilo ni, ker je posilno ponemčanje njegovo narodno zavest vdušilo. Cesar Jožef pak ni zavoljo narodne sebičnosti vse narode ponemčiti hotel, temuč, ker je mislil, de jih tako vtegne narbolj osrečiti, in ker Slavjani še niso dosti dušniga življenja pokazali. Med tem se je pa čes napolnil in se približala doba otetbe naroda iz nevedniga jarma ptujšine pod Ferdinandom I.

On je bil sicer tudi obdan z meglo boljarsko in z železno Meternihovo sostavo, ktera je bila že popred na vse strani razširjena in rzsnošana; vender se tajiti ne da, de kar je cesar Ferdinand I. že pri stari vladji sam ko samoderžec storil, vse kaže njegovo dobro serce in očetovsko skerb.

Tode prav se je še le zlahtnost in dobrota serca njegoviga pokazala, ko je v letašnjim letu po evropskih dogodbah duh svobode tudi čez grad njegovih sprednikov potegnil in vzbujena množica premembo vladije tirjala: tu se on stavil ni in si ni pomislil dolgo, ako bi spolnil želje svojiga naroda in dal nam je ta veliki dar, ki mu v zgodovini večno ime ohrani — dal je ustavo. Ako pomislimo, de ta beseda od avstrijskih cesarjev in njih svetovavcov nikoli stišana ni bila, spoznati zamoremo, koliko ga je ta dar stal.

Nihče ne more tajiti, te se iz načina, okoljšine in pripravnosti, sktero je vstava od Ferdinanda dana bila, zlahtna ljubezen naroda, odkritoserčna dobrotljivost kaže, posebno če se zraven pomisli, kako težki porod je svoboda v drugih deželah, zlasti na Pruskim, imela. —

Ferdinand I. je bil eden iz med tistih nemnogih vladarjev, kteri duh veka svojiga razumijo, in spoznavši znamenje časa, brez vpóra privoljijo k temu, kar čas tirja, ker vidijo v takim znamenju roko previdnosti Božje, ki osode narodov vodi; in v tem obziru mu vsa hvala in čast gre.

(Pražke Nov.)

Bulgarci.

(Konec.)

Ko je pozneje gerško cesarstvo od Turkov razdjano bilo, je ta v zgodovini važna

prigodba malo škodljivih nasledkov imela v Bulgariji akoravno pridši pod turško poglavarstvo. Počasno raztopljenje in združenje vsih ondotnih raznih narodnost v jedno novo, desilih ne izvirno, je tudi po tem dobro od rok šlo. Pa vender kmalo je slavjanstvo, po svojim notrajnim življenju in gibčnosti, in po načinu občne božje službe v prvi dobi scer nar silniše bivše, pod grozno oblastjo Vlahstva in Helenistva hirati začelo. Po ti dogodbi sposobno pa po poginu cesarstva (1019) je v teh krajih slavenski jezik toliko oslabil in se v svojih pervinah toliko spremenil, de se zdaj se visokoučenim jezikoslovčam skorej nemogoče zdi, de bi pričijoče bulgarsko narreče kdaj bilo vtegnilo izvirati iz taistiga jezika, ki sta ga s Čiril in Metod v IX. stoletju obdelovala in v občno življenje vpeljala, kar se pač vender nikdar tajiti ne da. V kljubovaje letim protivnim zadregam je slavenstvo vselih še nekoliko svoje prirojene veljavnosti obdržalo, za česar voljo ne vladuje slavjansko — bulgarski jezik samo po daljni deželi današnjih Bulgarcev, ampak on gospoduje tudi unstran granic nekdašnjiga prebivališa Bulgarstva. Gola resnica je in medsebojno zlahtanje jezikov v Macedonii, Traciji, Meziji in Epiru vnovič spriča in poterdj, de nikdar ni prevzetna prenapetost, ako Strabovi Epitomator (1000) takole žaluje: Zdaj pa celi Epir in Gerško zraven in Poloponeško in Makedonsko deželo Slavi pod sabo imajo (I. VII.)

Bulgarci so močno in zdravo človeško pleme; „Gotovo ne brez čisle in videzniga ginenja,“ pravi francoski popotvavec Blanqui v svojim popisovanji socialniga stana prebivavcov v evropski Turkiji, Allgem. Zeitung 1842 Nro. 28. Beil. „sim ogledoval neomadeževano čistost v kočah bulgarskih stanovavcov, sosebno pa v taistih slavenskiga rodu. Grozna nesreca, ki jih je silo dolgo tlačila in morila, se jim je nekako polajšala; njih značaj se je bi rekel vkoreninil in vjunačil pod sovražno osodo se ošabno šepirečiga Izlama, in blagi občutki dušnih in telesnih čednost in krepkost imajo le v hišnim družinskim okrožji primerjeno brambo in neoskrunjeno zavetje. Pač s priserčnim veseljem se vidi dostojno plačilo za tako izverstno obnašanje v krepkih podobah Bulgarcev, v stanovitnim zdravju njihovih otrok, v njih ponižnim blagostanju in sicer povsod, kjer nesramno turško načelo manj škodljivih nasledkov ima, kakor v okolica h brežtofažbnih pašatovih stanovališ ali pa v soseskah albanskih roparskih družb. V Tutar-Bacar-šiku sim bil pri božjim opraviu, ktero se je tudi v veliko družih cerkvicah brumno opravljalo, in zdelo se mi je, de sim v kaki nemški alj pa vogerski cerkvi, ko tu vglebam visoke možke podobe in tak umno vgibčnost ženskiga spola.“

De pri tem takim bulgarsko ljudstvo neko srečni in blažni budočnost pričakuje, sleherni lahko sprevidi; in čelih ta francoski popotvavec, pri zlo tamnim obrisu, ki ste ga turška sirovost in divjost njegovim duhu vtisnile, preveč v hvalo ondotnih Slavenov govori in preveč pristrano njih djanje in nehanje poveličuje; je vender to brez dvombe, de se tam zraven puhliga, bolehniga, on vsake baže hudobijah in divjostih dušno in telesno pohabljeniga ljudstva neka živa, junaška in nadopolna narodnost rzsnujuje, ktera bi uno pri prvi priložnosti razdrobiti in vničiti vtegnila. Posebno Bulgarce kakor tudi Serbe zadeva, kar grof Tun v sojim pretresovanji českiga slovstva str. 80. tak resno reče: „Nobeden komur zibelj uma le še količkanj bliši, ne more tajiti, de se bode pred ali potlej iz neizrekljiviga gomizljanja in vrenja narvažniših življev vsih evropskih ljudstev neko grozovito vojskovanje rodilo, h čigar popolnemu izidu bodo slavjanske donavske ljudstva narveč pripomogle. Zato je veliko na tem ležeče, de jih ta znamenita doba nevgodne in nepripravljenene dobi; de se oni že poprej zavedo in dobro odločiti vumejo, kar jim je k pridu in koristu in ne, še vpervim vertincu kipečih mladostnih občutlejev vsaki prijazni svet odkritoserčniga prijatla studeče, si h izpeljavi tako veliciga namena nedostojne sredstva zvolijo.“

Šamrov

Z m e s.

Varaždinska županija se je pri bankim namestništvu pritožila čes to, de je središno ministerstvo nemški dopis ji poslalo in nemške razglase zastran premembe vladarja.